

Stora Torp är knutet till Delsjöområdet, som med sin stora yta är ett av de mest variationsrika naturområdena i Göteborg. Delsjöområdet består av en bergsplata genomskuren av sprickdalar. Här har man funnit spår av mänsklig verksamhet ända från stenåldern. De senaste spåren är från 1700-talet, då många torp byggdes i området. En del av dessa finns kvar och här finns idag bland annat kafé!

Lantegendomen Stora Torp har anor sedan 1550-talet. Här är Skogssällskapet och Friluftsförbundet idag aktiva. Många fina vägar och stigar tar dig runt hela Delsjöområdet. Besök gärna Stora Torps Naturrum, eller varför inte förlägga en lektion till deras nya uteklassrum.

Delsjöområdet

Delsjöområdet är ett ca 760 ha stort naturområde. Delsjöområdet är ett uppskattat rekreationsområde, eftersom det ligger i direkt anslutning till Göteborg. Det är ett värdefullt område även ur biologisk mångfald synpunkt, eftersom det är så pass stort och har en väldigt variationsrik natur. Delar av Delsjöområdet är naturreservat samt är med i listan över ekologiskt känsliga områden i Göteborgs kommun.

Historia

Delsjöområdet utgörs till ansenlig del av en bergsplata genomskuren av sprickdalar. De första spåren av mänsklig verksamhet går tillbaka till stenåldern. Under medeltiden började människan att mer utnyttja skogens resurser. Gårdarna låg i anslutning till Delsjöområdet. Boskap betade i skogarna, i ekskogarna fanns det rikt ollonbete för svinen. Slätter bedrevs på ängar och myrar. Ur skogen hämtades virke samt bränsle. Människan utnyttjade skogen än mer hänsynslöst under 1600- och 1700-talet med kulmen under 1800-talet. Mycket av ekskogen togs ner för att säkra båtbyggeriets behov av virke.

foto: Hans Björsson

Under 1700-talet utlovades skattefrihet för de torpare som anlade sina torp på utmarken. Torpbyggelsen kulminerade under början av 1800-talet. De svåra missväxt- och immigrationsåren som följde gjorde att en del av torpen övergavs. En del av torpen i Delsjöområdet finns dock kvar; bl. a. Bertilssons stuga och Torpet Lyckan Café. Här kan man ta sig en fika.

Människans långtgående påverkan på landskapet satte naturligtvis sin prägel. På 1800-talets senare del saknades förmodligen större slutna bestånd av skog i områdets centrala delar. I övrigt dominerade ljunghedarna området samt myrmark i de leryfyllda sprickdalarna. I slutet av 1800-talet började ett omfattande arbete med att beskoga de trädlösa utmarkerna. Främst planterades gran och tall. Under senare tid har även en del lövträd planterats, då främst ek och bok.

Västra delen

Den västra delen av området är idag bevuxen med främst ekdominerad lövblandskog. Här finns inslag av grövre ekar samt bitvis mycket hassel. Ekarna har en rik flora med arter som silverlav och allémossa. I de bäckraviner som skär genom sluttningen växer ädellövskog av mer naturskogskaraktär. Vid Stora Torp växer en flerskiktad lövblandskog med dominerande inslag av ek och bok. Det finns även mindre bokbestånd av pelarsalstyp.

Östra delen

De östra delarna av Delsjöområdet domineras av bergsryggar. Alltsedan hävden av ljunghedar upphörde, har markerna häromkring successivt vuxit igen. På de kala hållområdena växer lav- och mossamhällen, medan mattor av ljung förekommer i sprickor. I de fuktigare partierna växer blåtåtel. Björk, asp men även rönn växer här.

Skatås och Delsjöområdet

Den övriga delen av Delsjöområdet är mer mosaikartat och det är hit som friluftslivet och de flesta sportaktiviteter är förlagda. Här finns dock en del intressant biologisk mångfald. Höjdpartierna är framför allt bevuxna med talldominerad blandskog. I de lägre partierna växer främst gran., men även lövblandskog med dominans av ask. Vid Delsjökolonin växer bokskog av pelarsaltyp. I området finns också en del myrmark, men de flesta av dessa är utdikade och en del har planterats med gran.

I Delsjöområdet finns på en del håll ängsmarker. En del av dem håller på att växa igen, men en del hålls öppna med slåtter. Fågellivet är rikt i sjöarna och dammarna i Delsjöområdet. Bl. a. finns det häckande rörhöna och smådopping i Svarttjärn.

Stora Torps historik

Till Delsjöområdet finns en del byggnader knutna. Lantegendomen Stora Torp exempelvis, har anor sedan 1550-talet och ligger i direkt anslutning till Delsjöreservatet. Under 1700-talets slut ägdes gården av familjen Prytz. Gården bestod av en huvudbyggnad som var av trä i 2 våningar, en stor trädgård och några ekonomibyggnader. Familjen Prytz planterade en hel del träd.

Text och bild: Park- och naturförvaltningen, Göteborgs Stad 2007.

År 1844 övertog David Carnegie gården. Han byggde om huvudbyggnaden till en stor villa med torn, verandor mm. Han anlade också en park i området.

1865 överlät Carnegie gården till konsul Oscar Ekman. Den gamla huvudbyggnaden brandskadades och O. Ekman lät uppföra en ny av sten. Nya ekonomibyggnader och bostadshus uppfördes för de anställda under 1800-talets slut.

Skogssällskapet övertog Stora Torp 1942 och huvudbyggnaden inreddes till kontor. 1987 utökades huvudbyggnaden med en ny del där Friluftsförbundet bl. annat huserar. I trädgården utanför den nya tillbyggnaden finns ett arboretum innehållande Sveriges vanligaste träd. Här finns också en labyrint. I en av Stora Torps lokaler finns Friluftsförbundet. Som lärare kan du använda dig av Friluftsförbundets uteklassrum för lektion. Du kan tillsammans i en grupp besöka deras kamratbana eller lugnt strosa omkring i deras nya Naturrum. Här kan du få pedagogiskt material eller information om Delsjöområdet samt aktiviteter inom Friluftsförbundet.

Naturstig

Delsjöområdets varierande natur samt historia speglas bl. a. i de naturstigar som går genom området. Genom att gå "Skatås exkursionen", så får du uppleva det kuperade Delsjöområdet. "Apotekslingan" visar på de olika örter som finns i området, samt det historiska användandet av dessa. "Stora Torp vandringen" är en historisk vandring, där bl a de olika byggnaderna presenteras. "Kulturpromenaden" ger även den en presentation av de historiska bitarna över Delsjöområdet. Denna är dock förlagd kring Delsjö golfklubb och Torpet Lyckan Café.

Litteraturtips

Upptäck Delsjön- Här kan du få tips om de naturstigar som finns i Delsjöområdet.

Svenska naturbetesmarker- historia och ekologi, U. Ekstam & N. Forshed, Naturvårdsverket förlag, 2000

Åtgärdsprogram för särskilt skyddsvärda träd i kulturlandskapet, O. Höjer & S. Hultengren, Naturvårdsverket (Här beskrivs det biologiska värdet av jätteträd, mycket gamla träd, samt hålträd)

Ängens blommor, P. Holberg & A. Rapp, Prisma, 2005

Första fågelboken, Lars Klinting, Rabén & Sjögren

Första insektsboken, Lars Klinting, Rabén & Sjögren

Först trädboken, Lars Klinting, Rabén & Sjögren

Smådjur i skogen, L-H Olsén, Prisma, 1999

Djurspår, T. Fonstad, Nordstedts, 2006

Myror i brallan, H. Skogar, U. Östman & B. Bergenholtz, Rabén & Sjögren, 2001

Webbsidetips:

Friluftsförbundet
www2.friluft.se

Skogssällskapet www.skogssallskapet.se/

Här kan du hitta mer information om Delsjöområdet: www.geocities.com/delsjoomradet/index.html

Göteborgs Stadsmuseum- Här kan du få information om kultur- och fornminnen:
www.stadsmuseum.goteborg.se

Göteborgs Naturhistoriska museum- Här kan du få information om djur & natur, samt geologiska ämnen: www.gnm.se

Artdatabanken
www.artdata.slu.se

Faktablad på www.naturen.goteborg.se

Bryn
Glänta
Våtmark
Stengårdsgård
Hassel
Högstubbar
Vindfäld skog
Kräddjur
Bokskog
Sälg
Ädellövskog
Ljunghed
Hällmark
Groddjur
Vildkaprifol
Bäckraviner
Asp